

MUVI – OD BIJENALNE MANIFESTACIJE DO STALNOG ČUVARA MUZEJSKE AUDIO-VIZUALNE BAŠTINE

LADA DRAŽIN TRBULJAK □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

Jubilarno, deseto izdanje festivala muzejskog filma MUVI: muzeji-video-film i peto izdanje festivala multimedijjskih i web projekata MUVI LAB 2024 održavali su se 9. i 10. prosinca 2024. u online formatu. Prikazano je 50-ak filmskih i multimedijjskih ostvarenja koja su različitim žanrovima i tehnikama promovirali bogatu hrvatsku kulturnu baštinu i istraživali mogućnosti novih medija u promociji muzejskih sadržaja i stručnoj obradi muzejske građe. Organizator manifestacije koja je tijekom proteklih osamnaest godina poticala zanimanje muzealaca, kreativne industrije, filmskih i IT stručnjaka jest Muzejski dokumentacijski centar iz Zagreba. U dodatnom dijelu programa što ga je obilježilo MUVI 10 autorica projekta i voditeljica Lada Dražin-Trbuljak, zajedno sa sudionicima/sudionicama okruglih stolova, osvrnula se na početak festivala, rezimirajući što se i koliko promijenilo u korištenju novih tehnologija, a raspravljalo se i o tome je li primjena filma i multimedije u muzejima potaknula promjene u komunikaciji baštinskih sadržaja.

Prikazivački dio programa, koji se održavao prvoga dana, bio je podijeljen u sedam sekcija: *O muzejima*, *Muzejske zbirke i muzejski predmeti*, *Izložbe&istraživanja*, *Umjetnička istraživanja*, *Etnološka istraživanja*, *Zaštita* te *Animacija*.

Program su otvorili promotivni filmovi muzeja koji su donijeli novu dinamiku u komunikaciji s publikom. Primjerice, film *Muzej crvene povijesti slavi prvi rođendan*, koristeći se rotoskopijom, prati Muzej od prve ideje do otvorenja, a film *Upoznajte Meštrovićeve muzeje u Splitu* šetnjom muzejskim lokacijama u tom gradu približava gledateljima umjetničko nasljeđe našega najslavnijeg kipara. *Little Art Talks* Muzeja za umjetnost i obrt govori o pripremanju i realizaciji jedne od najiščekivanijih izložaba 2024. godine – *Jedna za sve – Sve za jednu*, posvećene Klubu likovnih umjetnica, osnovanome u Zagrebu 1927. godine, prvom i jedinom ženskom likovnom udruženju u prvoj polovici 20. stoljeća na ovim prostorima, dok je film *Laszowski – utemeljitelj* gledateljima približio život i rad prvog ravnatelja Muzeja grada Zagreba i njegova prvog kustosa Emilija Laszowskog, vrhunskog intelektualca i erudita.

U sklopu istraživačko-restauratorskog projekta *Slučaj Goldoni* Muzeja moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci, a u suradnji s Akademijom likovnih umjetnosti u Veneciji, realiziran je videointervju s Livijem Segusom, bliskim suradnikom i prijateljem Raoula Goldonija, autora skulpture *Jezgra (Okovano staklo)* iz zbirke MMSU-a Rijeka.

Zanimljive teme obradili su filmovi koji na različite načine promiču i valoriziraju etnološka istraživanja poput *Moleraja* Muzeja Slavonije iz Osijeka, koji je publici detaljno približio postupak *molovanja* zidova upotrebom šablona i valjaka, precizne dekorativne tehnike čija se vještina i znanje izrade generacijama prenosilo s majki na kćeri. Napuštenu tradicijsku kulturu na specifičnom je bednjanskom govoru oživio dokumentarni film Dvora Trakošćan *Žene nose svijet*, koji motivom prenošenja tereta upozorava na težak položaj žena, pobijajući uvriježenu predrasudu o slabijem spolu, a tu je i *Proba* Kinokluba Zagreb, film koji prikazuje svakodnevicu gluhih osoba na primjeru para koji osjeća, živi i stvara glazbu, zajedno s članovima svog *rock deaf* benda *Dlan*. Film je nastao u sklopu radionice *Etnografski eksperimenti 2022./2023.*, u suradnji Etnografskog muzeja Zagreb, Kinokluba Zagreb i Sveučilišta University College London.

Uz filmski program, jubilarno je izdanje MUVI-ja obuhvatilo i 5. MUVI LAB, festival multimedijjskih i web projekata, naglašavajući potrebu za trajnim praćenjem digitalne produkcije.

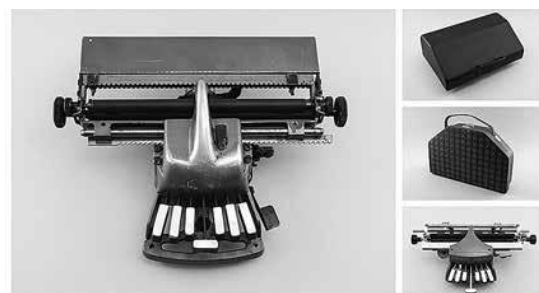
Drugog dana manifestacije autori četrnaest inovativnih multimedijjskih projekata predstavili su najnovija dostignuća iz područja multimedije, kao i njihovu primjenu u realizaciji stalnih postava, izložaba i mrežnih stranica.

Program MUVI LAB-a započeo je prezentacijom Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja koji je pokazao kako je virtualno generiranim svjetovima u dijelu novoga stalnog postava, realiziranima u suradnji s prestižnim centrom Ars Electronica, posjetiteljima približio nastanak svemira, planete Sunčeva sustava i Međunarodnu svemirsku postaju.

Posebna poslastica bila je prezentacija *Alternativne stvarnosti* riječkog Muzeja računala Peek&Poke, vizualno provokativnog projekta koji je uz pomoć alata umjetne inteligencije pokazao kako bi povijest računala izgledala da je počela prije više od jednog stoljeća.

Na temu upotrebe umjetne inteligencije u komunikaciji i popularizaciji baštinskih sadržaja nadovezala se prezentacija Muzeja vučedolske kulture, koja je otkrila kako se za stvaranje vizualnih i tekstualnih sadržaja koristiti naprednim AI alatima poput *Midjourneyja*, *RunwayML-a* i *ChatGPT-a*.

Kao poseban dio obiljetničkog programa oba su se dana održavali okrugli stolovi na kojima su se pozvani muzealci osvrnuli na svoj rad u razvijanju i realizaciji multimedijjskih i web projekata tijekom protekla dva desetljeća te upozorili na eventualna moguća pitanja ili poboljšanja koja bi se mogla potaknuti.

Kratki rezime prethodnih manifestacija

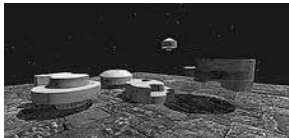
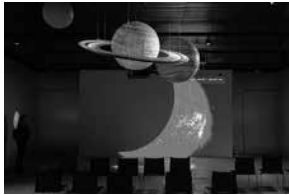
Kada bismo u najkraćim crtama rezimirali manifestaciju MUVI: muzeji-video-film, trebali bismo istaknuti da je ključni naglasak od samoga početka projekta bio na spoju muzejske struke, audio-vizualne baštine i suvremenih tehnologija.

Kao najvažnije dijelove programa izdvojili bismo prikazivački filmski program strukturiran unutar sekcija, s projekcijama videozapisa nastalih u produkciji muzeja i baštinskih ustanova, te na festivalski blok posvećen multimedijским i web projektima MUVI LAB.

Osim tih konstantnih dijelova programa, katkad su se održavale radionice koje su vodili eminentni filmski profesionalci ili stručnjaci iz Hrvatskoga državnog arhiva – Hrvatske kinoteke (o zaštiti audiovizualne građe ili praktičnim savjetima kako snimiti video vlastitim produkcijskim sredstvima), ali i muzealci, redatelji ili snimatelji s praktičnim iskustvima u izradi „muzejskih filmova“.

Imali smo priliku pozvati u goste i vidjeti prezentacije drugih sličnih festivala (*The Heritage in Motion*, *ETNOFILM festivala etnografskog filma*, *Međunarodnog festivala arheološkog filma – MFAF*), pa i program *Forum dobrih ideja, inovacija i tehnologija* kao poseban segment unutar kojega su muzealci i njihovi vanjski suradnici (tvrtke) zajednički predstavljali inovativne projekte i govorili o svojim iskustvima u realizaciji i primjeni novih medija u muzejskom kontekstu. Između sekcija prikazivačkog programa vodili su se moderirani razgovori, čime su poticani stručni dijalozi između baštinskog sektora i filmskih profesionalaca. Premda su u posljednjim izdanjima u prikazivačkom programu sasvim izostali inozemni filmovi zbog jednostavnog razloga što se pokazala potreba da se tijekom prvog dana, u sklopu najčešće petosatnog programa, prikaže produkcija domaćih filmova koji inače baš nemaju priliku da se revijalno prikazuju, valja spomenuti da su oni na prvim manifestacijama bili stalno uključivani u program.

Tijekom organizacije deset održanih manifestacija nije bilo moguće uvijek zadržati identičnu programsku shemu jer je program uvijek bio obilježen trenutačnim kontekstom, pa smo od petog izdanja ušli u najopremljeniju muzejsku dvoranu *Gorgonu* Muzeja suvremene umjetnosti, da bi nekoliko godina poslije manifestaciju nastavili održavati na *Zoomu*, koji je tada zbog korone bio jedino rješenje da se program uopće nastavi.

© Orsula d.o.o. – All Rights Reserved

Tijekom deset izdanja prikazano je oko četiri stotine filmova, a na MUVI LAB-u gotovo stotinjak prezentacija. Svake godine sve veća zastupljenost vrlo raznolikih digitalnih sadržaja – bilo da je riječ o 3D animacijama, hologramima, mobilnim aplikacijama, audiovodičima, interaktivnim kioscima, online izložbama, virtualnim muzejima, blogovima, web-stranicama ili igricama – pokazuje da MUVI LAB svakako zaslužuje i svoj zasebni dvodnevni programski termin jer je od početnih, skromnih prikazivanja prvih multimedijjskih sadržaja postao, osim d-Festa kao našega najvažnijeg skupa posvećenog digitalizaciji kulturne i znanstvene baštine, važno mjesto za razgovor o digitalnim proizvodima i uslugama nastalima u sklopu muzejskih djelatnosti. Svakako bi se mogla razmotriti ideja da se MUVI LAB (festival multimedijjskih i web projekata) odvoji od filmskog programa i dobije svoj novi, možda proljetni termin, u dijelu godine koji često oskudijeva muzejskim događanjima.

MUVI – od povremene manifestacije do stalnog čuvara muzejske audio-vizualne baštine

Premda su se manifestacije MUVI i MUVI LAB za jednu manju skupinu zainteresiranih muzealaca već pokazale relevantnim i zanimljivim događajem, potencijalna poboljšanja mogla bi se fokusirati na daljnje povećanje medijske vidljivosti, građenje interakcija, većeg angažmana gledatelja i ponovno uspostavljanje međunarodnih suradnji.

Premda smo i do sada poticali izravnu komunikaciju sudionika (kustosa) i gledatelja, pa su na posljednjem izdanju uvedeni moderirani „okrugli stolovi“, našu publiku, osim aktivnih pojedinaca, još uvijek nismo uspjeli motivirati da iz pasivnih promatrača postanu aktivni sudionici.

Ponovna uspostava međunarodnih suradnji s drugim europskim i svjetskim muzejskim filmskim festivalima ili organizacijama mogla bi donekle povećati broj gledatelja i slušatelja, a razvoj specifičnih programa ili radionica namijenjenih mlađim generacijama možda bi mogao probuditi radoznalost (poput projekta MUVIMOBIL 01, koji ih je pozivao da mobilnim telefonima snimaju i montiraju kratke muzejske filmove u vrijeme kada to još nije bilo tehnološki tako jednostavno kao što je danas, a koji je donio neke „osobne“ i autentične dojmove potaknute muzejskim sadržajima).

I nakon što festivalski dani prođu, MUVI nastoji muzejske filmove učiniti dostupnima, a njihovo pronalaženje pojednostavniti zahvaljujući njihovoj objavi u središnjoj mrežnoj bazi podataka – *Online* katalogu MDC-a / Videoteka, <https://katalog.mdc.hr/>

Bilo bi poželjno da se MUVI s prikazivačkim programom ponovno vrati u kino dvoranu, i nastavi osvajati nove prostore, pa i doslovno, možda odlaskom na gostovanja kao što smo to učinili 2011., kada smo seriju etnoloških filmova prikazali u Muzeju Makedonije u Skopju, a možda i izborom kvalitetnih filmova ući u program nacionalne televizije HTV 3, nekih mreža neovisnih kinoprikazivača ili otočnih ljetnih kina.

Nema sumnje da će MUVI i nakon dva desetljeća imati potencijala dokazati i neke druge svoje vrijednosti. U tome će mu, kao i do sada, pomagati brojni stručni sudionici/muzealci, koji su i sami prepoznali da filmski sadržaji mogu ponuditi znanje na neki drukčiji način te prezentirati sadržaje koji otkrivaju neke druge svjetove, provociraju razmišljanje i pomiču granice.

© Orsula d.o.o. – All Rights Reserved

I za kraj: zašto bi muzejska zajednica u današnjemu (vrlo dinamičnom) svijetu imala potrebu za ovakvom manifestacijom

Turbulentno i dinamično razdoblje u kojemu danas živimo i nevjerojatan razvoj tehnologije potiču brze promjene i stalno donose nove sadržaje kojima je cilj što veća vidljivost i atraktivnost, a to od djelatnika muzejskih ustanova zahtijeva permanentno usvajanje novih znanja i vještina te konstantan razvoj. Prema istraživanjima *World Economic Forum*a, predviđa se da će do 2030. godine više od milijardu ljudi morati naučiti neke nove vještine kako bi ostali konkurentni na tržištu rada. Razvijanje tih vrlo različitih multidisciplinarnih vještina dovest će u nov položaj i muzejske djelatnike, koji će osim zahtjevnih stručnih poslova morati biti spremni stalno se usavršavati u sasvim novim zadacima.

Kako se četvrta industrijska revolucija reflektira u radu muzeja, možemo već i sada analizirati promatrajući na koji se način, primjerice, umjetna inteligencija koristi za izradu filmskih sadržaja (pokazali smo to na posljednjemu MUVI-ju 10), a vjerojatno ćemo se vrlo brzo suočiti i s primjenom robotike i u našim muzejima, pa će to zasigurno postati jedna od vrućih tema na nekome od sljedećih MUVI-ja. S obzirom na to da u svjetskim muzejima ima sve više takvih primjera, možda bi ih bilo zanimljivo predstaviti našoj publici te se pripremiti na činjenicu da se *smart* (pametna) tehnologija danas primjenjuje u brojnim aspektima rada u muzeju – ne samo u poslovima održavanja čistoće, poput *GEKKO Surface* robota dizajniranoga za čišćenje teško dostupnih staklenih površina piramide Louvrea, već i robota specijaliziranih za obavljanje stručnih poslova poput samostalnog skeniranja i katalogiziranja tisuća muzejskih predmeta. Nedvojbeno treba prihvatiti i primjenu RFID tehnologije (Radio Frequency Identification), koja se za automatsku identifikaciju i praćenje muzejskih predmeta koristi radiovalovima, bez potrebe za izravnim, optički vidljivim kontaktom (za razliku od barkoda). Umjesto ručnog pregledavanja svakoga pojedinog predmeta pri reviziji muzejskih zbirki, koja u velikim zbirkama može trajati mjesecima, roboti opremljeni RFID čitačima mogu za nekoliko minuta skenirati cijelu prostoriju ili kompletnu muzejsku čuvaonicu.

Jednako se tako putem senzora i automatiziranih sustava može osigurati praćenje mikroklimatskih uvjeta u muzejima (vlage, temperature), što se čini u The Metropolitan Museum of Art u New Yorku ili se provodi IBM-ovim softverom u Metu, koji stvara 3D toplinske karte koje predviđaju kako će se mikroklima promijeniti s dolaskom većeg broja posjetitelja ili promjenom vanjskih uvjeta. Nacionalni muzej Koreje (NMK) počeo je predvoditi globalne trendove u integraciji AI-a i robotike personaliziranim i višejezičnim vodstvima, zahvaljujući kojima su poboljšali iskustvo posjetitelja. Zaista zvuči zadivljujuće koliko će tehnologija promijeniti naš dosadašnji doživljaj svega oko nas, pa i rad muzeja.

Uz prikupljanje i analizu podataka u bliskoj bi budućnosti jedna od ključnih vještina moglo postati upravo razumijevanje novih tehnologija, premda se neće moći nikako zanemariti ni nama već otprije poznata kreativnost kao drukčiji način razmišljanja ili osmišljavanja novog načina primjene nekog već dobro poznatog proizvoda ili usluge. Osim već postojećega kritičkog razmišljanja, kreativnosti i mogućnosti interdisciplinarnog pristupa učenju, u istraživanjima se sve češće navodi da će se u tom svijetu napredne tehnologije emocionalna inteligencija (EI), sa sposobnošću razumijevanja ljudskih emocija, empatijom i izgradnjom povjerenja, nametnuti kao još jedan od presudnih činitelja uspješnog poslovanja.

Upravo je manifestacija kao što je MUVI, osim što pomaže u interpretaciji i približavanju baštine modernoj publici te daje uvid u digitalnu transformaciju muzeja u posljednjih dvadeset godina, već od samog početka brojnim filmskim i multimedijским uradcima imala priliku ne samo promovirati već i dokazati da su kreativnost, kritičko mišljenje, emocije i povjerenje neupitne komponente kojima naša muzejska zajednica uspješno barata u stvaranju finalnih rezultata.

MUVI – FROM BIENNIAL EVENT TO PERMANENT CUSTODIAN OF THE MUSEUM AUDIO-VISUAL HERITAGE

The jubilee tenth version of the festival of museum film, MUVI 10: museums – video – film and the fifth edition of the festival of multimedia and web projects, MUVI LAB 2024, were held on December 9 and 10, 2024, in an online format. The events screened some fifty film and multimedia productions that in their diverse genres and techniques promoted the riches of the Croatian cultural heritage and explored the capabilities of the new media to promote museum contents and assist in the expert processing of museum material. The organiser of the events, which have over the last 18 years stimulated the interest of museum professionals, the creative industries, film and IT specialists has been the Museum Documentation Centre of Zagreb. In the additional part of the programme that marked MUVI 10, the project author and coordinator Lada Dražin-Trbuljak, together with participants of the roundtables, looked back to the beginnings of the festival, summed up what has changed in the use of the new technologies, and how much, and discussed whether the use of film and multimedia in museums has spurred changes in the communication of heritage contents. The jubilee edition covered not only the film programme but also the 5th MUVI LAB, festival of multimedia and web projects, emphasising the need for ongoing monitoring of digital production.

On Day 2 of the event, the creators of fourteen innovative multimedia projects presented the most up to date achievements in the realm of multimedia as well as their employment in the creation of permanent museum displays, exhibitions and web sites. If we were to summarise the event MUVI: museums-video-film in the briefest of terms, we would have to point out that the key emphasis from the very beginning has been the combination of the museum discipline, the audio-visual heritage and contemporary technologies.

During the ten editions, about four hundred films have been shown, while there have been about a hundred presentations at MUVI LAB. Even when the days of the festival have passed, MUVI endeavours to make museum films accessible; searching for museum films is simplified by the publication of the central web database, the Online MDC Catalogue/Videtheque <http://katalog.mdc.hr/>. It is precisely such an event as MUVI that, apart from helping in familiarising the modern public with the heritage and its interpretation, and providing a glimpse of the digital transformation of the museum in the past score of years, has also from the very outset through the many film and multimedia productions had the occasion not only to promote these values but also to show that creativity, critical thinking, emotions and trust are unquestionable components that our museum community has successfully handled in the creation of the end products.